Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Feli Uribe Alberdi

Durango, Bizkaia (1928)

Aurkibidea

Biografia

1928an jaio zen San Roke auzoko Bustintza baserrian. Aita bertakoa zuen eta ama Erandion jaiotakoa izan arren, Oromiñon (Iurreta) bizi zen. Gerra aurretik, batzokiko eskolara joan zen, euskaraz irakurtzen eta idazten ikasi zuten bertan. Gerra ostean, San Frantziskora joan zen. Durangoko bonbardaketa ostean, asto, behi eta guzti Karrantzara joan ziren trenez, eta handik, Torrelavegara. 90 durangar egon ziren bertako etxalde batean, tartean gerora bere senarra izango zena ere. Handik bueltatzerakoan, aita gorria izatearren kartzelatu zuten. Aita askatzeko, sasoi hartako 3.000 pezeta ordaindu zizkioten abokatu bati. Aske gelditu arren, ez zen Durangora etorri hiru urtetan salatu zuena ez enteratzeko, eta hiru urtez Olabeagan izan zuten aita. Bitarte horretan, ama behiekin Durangoko hondakinak kentzera derrigortu zuten. Urte askoan joan izan da Bilboko Erriberara porruak saltzera. Feli oso kantularia da txikitatik. Beti aritu izan da baserriko beharretan. Iñaki Azkuna, Bilboko alkatearen izekoa da. Senarra ere durangarra du. Bere lehengusina Isabel Agirrebeitia Uriberekin batera egin zitzaion elkarrizketa. Elkarrizketatzaileetako bat bere lehengusinaren semea da.

Zintak

DUR-032

- **Proiektua**: Durangoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Barreña Agirrebeitia, Andoni - Errazti Igartua, Alberto - Goiria Mendiolea, Nerea

- **Data**: 2010-05-13
- **Iraupena**: 112 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Transkribatzailea(k)**: Gisasola, Karmen

Pasarteak

1. Hitzartutako ezkontzak eta doteak

- **Erref**: DUR-032/002
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 00:04:32. **Bukatu**: 00:07:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Feliren gurasoak hitzartutako ezkontza baten ezkondu ziren eta 3.000 pezetako dotea izan zuen bere amak. Horrelako hainbat kontu egoten ziren garai hartan.

Transkripzioa
- Feli: Ta gero, zelan gure aitte jueten zan Montecalvora tratan.
- Isabel: Iratan klaro!
- Feli: Ba handik ipini eutsien ezkontzeko gure aitteri, Buztintzako...Aitteri, ezkondu daitten. Bodie ein dabien, famelidxek. Oromiñotik etorri zan.
- Isabel: Tia Bittori, Buztintzara.
- Feli: Buztintzara ezkondu zien, orduen julixuen? Karmen egunien.
- Urtie?
- Feli: Hogeta zenbat urte gure amak, euki abezen? Hogeta zazpi urte pentseten dot euki abazala.
- Isabel: Bai baia ezkondu? Juan, jaixo zan San Juan egunien. Oseake, ba urtebete ariñau. Ta Juane, oin lau ein dittu, larogeta lau.
- Feli: Larogeta lau San Juan egunien. Nausidxena da Juan.
- Isabel: Amagaz. Iguel, bardiñien, urte bardiñien izen zan?
- Feli: Zelan, gure amari hil jakon aitte azidentien, ipiñi otsien umieri, ez dakit zenbat zien, hiru mille pezeta-edo, orduko denporan. Dotie bateroren batek ez dakizu zelan zertzen dien? Ezkondu zanien, ba Buztintzara jueteko, harek diruok entregau ein biher izen abazan /bizabazan/
- Isabel: Nun, Buztintzan?
- Feli: Klaro. Lehen haxe zan. Tio Benitto zerien be bai; Abadiñon ezkondu zanien, ezkondu zienien eta etxie ikusten joan zanien, egon zan bedar-sikue be, honenbeste balixo dauela-ta trato batzuk, bueno! Ordun esan abien, zelan? Hainbeste diru emon biher guk honenbeste bedar-siku hemen dauelako? Bapez! Ta Izurtzara, hara ezkondu zien. Ezpabe, zure aitte hara baserri-etxera ezkonduko zan. Orduko denporan, holakoxe gauzak egon zien-ta. Bai. Honenbeste arroa bedar-ta. Nik tia Petrari entzunde.
- Isabel: Ba nik hori, sekule ez dot entzun.
- Feli: Tio Benito zan, Abadiñora ezkontzeko.
- Isabel: Bai, baserrire. Haidxe zan basarrireko.
- [...] bizi ziren.
- Isabel: Klaro.
- Feli: Bai, baiña ez abien hainbeste diru emon...

- Isabel: Nik amari entzunde badeket, ez dakit, zelan da? Egunien, ez daitz zenbat ardau-ta eskatzen ebazala tio Juanek. Hara ezkontzeko Ba zelan zan bera zelan geratzen zan han [...]. Horrek gauzok, bai. Esan ebala amak: euri begire egongo dozak, horretako. Benga, fuera, esan otsola aitteri. Benga-benga, hamen ez dogu eitten ezebez- ta.
- Bueno, ta orduen Izurtzara esaten dabena da Tabira.
- Isabel: Tabira.
- Feli: Hori.

2. Batzokiko eskolan ikasitakoa

- **Erref**: DUR-032/004
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 00:07:45. **Bukatu**: 00:09:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Felik batzokian jaso zituen eskolak, betiere euskaraz. Lehen jaunartzea ere batzokitik egin zuen. Gerraostean, batzokia kendu zutenez, San Frantziskora joan zen. Irakaslea Felisa izan zen, Olleriako Felisa, gerora emagin ibili zena.

Transkripzioa
- Eskolara juen ziñien?
- Feli: Bai. Ni batzokire. Nik euskeraz eskribidu ta erderaz-ta ederto eitten naben. Ta komuniñue be batzokittik ein naben. Buztintzako amama zan nire amapuntako ta ein eustezan: zapatak txarolezkuek, ponpoi bi, erropa azul bat eta abrigotxue amamak, neure amapuntako zan-eta. Baiña gero zelan beste umiek, juen zien danak zuri, baten batek itxi eusten erropa zuritxu bat eta haretxekin erropiakin; badeket fotografidxe. Han, dau. Ta gero harek amamak ein eustezan erropak, Ba San Franziskora joaten nitzen eskolara eta haraxe joateko balixo eustien.
- San Franziskora, izengo zan gerraostien?
- Feli: Bai. Gero batzokidxe ya kendu ein zan.
- Orduen zu batzokira joan ziñen?
- Feli: Ni, batzokira, hantxe Ezkurdidxen. Bai ni batzokire. Ta euki naben, nire profesorie zan Felisa.
- Apellidue goguen dekozu?
- Feli: Felisa, txikitxu bat, bera. Gero, komadrona ibili zan, ha.
- Isabel: A, orduen Olleridxakue!
- Feli: Olleridxakue.
- Isabel: Ai, ez dakit zelan deken horrek apellidue.
- Feli: Ta ona izengo nitzen. Egun baten kastigaute itxi ta ahaztute, han eon nitzen, ni erregular. Ez dakit ideiarik deketenik-eta. Etxien falta ta deittu dabe ta han kastigaute. Ta atara eustien ta etxera, aittek edo bateroren batek eroango nindun.

3. Eskola gutxiko gurasoak

- **Erref**: DUR-032/005
- **Iraupena**: 0:01:49. **Hasi**: 00:09:19. **Bukatu**: 00:11:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Isabelek Izurtzako eskolan ikasi zuen; bere aitak, ostera, ez zuen jakin ezta idazten ere. Feliren ama 3 hilabetez joan zen eskolara. Isabelen ama domeketan joaten zen eskola dominikalera, nebak ikasten zuten, baina ama beti lan eta lan.

Transkripzioa
- Zu nun ibilli ziñen eskolan?
- Isabel: Ni Izurtzan.
- Izurtzako eskolan?
- Isabel: Bai.
- Eta zelan ikesten zendun, euskeraz?
- Isabel: Keba erderaz. Bueno!
- Izurtzako eskola nazionalien-edo?
- Isabel: Bai, bai.
- Beste pregunta bat. Zuen aittek eta amak, baekidxen eskribiduten eta leiduten?
- Isabel: Nire aittek, ez. Nire aittek ez zekidxen erderaz be ez. Nire amak Ba zeozer, baia ez aban asko idazten. Leidu gehixau eitten eban eskribidu baiño. Eskribidu…
- Feli: Gure ama, hiru hillebetera, hiru hillebetien ibili zen eskolan, koittaue! Ta leiduten ebazan periodikue hartu, te letra haundidxek. Listuek zien. Kontuek atara, hiru hillebetien joan zan eskolara. Aittek gehixau jakin aban.
- Isabel: Nire amak ez. Nire ama eskola dominikalera joaten eizan domeketan. Arratsaldien ze, […] euezen mutil bi. Harek mutil bidxek, maristetarara eta ama, biherrera. Ama, Oromiñora iriek ebaten-ta.
- Feli: Bai, ire ebaten-ta.
- Isabel: Klaro! Montecalvora.
- Feli: Neu be, junde nau-ta.
- Isabel: A, bai Feli?
- Feli: Bai.
- Feli: Bolantien kargetan? Puaf!
- Isabel: Ta zelan da?
- Feli: Lauretan etxien urtenda, ¡ay dios mío!”.
- Isabel: Bai, amak be, hori…
- Feli: Aitte: “Bolantien gaztie.” Ni, hantxe be, marieu. Botaka, bolante ganien.
- Isabel: Amak esaten eban, bera bakarrik juten zala txakurreaz. Esniek batu, ze amama beti geidxorik, ta Felidxen aitte, nire osaba, ba jardiñeru. Harei, plantxau prakak “pa que vaya chulo- chulo”, ta tio Pedroaz ez eban gure ezebe. Esaten eban, ha ta katu epel bat, iguel-iguelak ziela-ta. Ta bakarrik jueten zan.

4. Idiskoa paseatzen zebiltzan abadeentzat

- **Erref**: DUR-032/007
- **Iraupena**: 0:00:54. **Hasi**: 00:11:22. **Bukatu**: 00:12:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Arrosarioa errezatzeko denbora gutxi izaten zen baserrietan. Isabelen aita ez ei zen elizara asko joatekoa. Tabira inguruan abadeak paseatzen egoten ziren eta bertatik pasatzerakoan, bizilagun batek idiskoa soltatzen zi zuen.

Transkripzioa
- Baia errosaridxue-ta errezatzen zan etxien edo ze dekozue goguen?
- Feli: Noizik behiñien. Baiña mezie, sekulo faltau ez, e! Askotan denborarik be ez errosaridxue errezetako.
- Isabel: Gure etxien ez zan errezetan errosaridxue. Nire aitte ademas, nahiku zera zan; ze, holan zeozer esaten otsenien amak igual ba: “Mezara, Benitto”. Mezara eta holan-eta. “Ba!” Abadiek be, Tabiran eoten zien lehen abadiek, pillo bat. Harek be, majo soltetan dittuz maldiziñuek, asike... Ta bakizu ze esaten eban aittek? Tabiran eoten zien horrek abadiok-eta holan. Eta juten zien handik Tabiratik, Tabirako zereraiño, Tabiratik pasiuen. Oin dauen lekuen kanpo-fubola-ta horrek danok. Ta zelan da? Satorretxek iskue eukin ei dxeban, paradakue. Ta ikusten ebazenien harek abadiek datozela, iskue soltau eitten ei dxeban.
- Feli: Ariñeketan ein deidxien.

5. "A guardias y ladrones"

- **Erref**: DUR-032/011
- **Iraupena**: 0:00:44. **Hasi**: 00:14:49. **Bukatu**: 00:15:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
"A guardias y ladrones"era olgetan zuten.

Transkripzioa
- Ta olgau zelan eitten zenduen?
- Feli: “A guardias y ladrones”. Han San Roke aldien egoten zan ereindde garidxe. Gari artetik ziher, kaballo-palo batekin atzien. Klaro, gain guztidxen, bueltan lapurre.
- Isabel: Ez dakizue eitten ziena, holakoak?
- Feli: Neskak eta mutillek, olgetan giñun.
- Isabel: Feli, ez dakizu zelan eitten zien holako zerak?
- Feli: Bai.
- Isabel: “Guardias y ladrones”. Ta han sartu, han sartzen giñien azpidxen ta zer guztidxek, danak aidien. Ze, ni asko juten nitzen; ze, ama San Rokera jueten zan asko, Feli.
- Feli: Klaro, Jesus Maria!
- Isabel: Burrukan, Juanegaz- ta.
- Feli: Txarridxek hiltten zienien- ta? Puf!
- Isabel: Baiña burrukan...
- Feli: Erromeridxe.

6. Gerra hasierako akorduak

- **Erref**: DUR-032/012
- **Iraupena**: 0:02:49. **Hasi**: 00:15:33. **Bukatu**: 00:18:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Felik gerra hasierako aireplanoak gogoratzen ditu. Solora urten eta bertan ezkutatzen ziren belarriak tapatu eta palu bat hagin tartean zutela. Isabelek Otxandioko bonbardaketako akordua du: kamioiak beraien etxe aurretik pasatzen ziren zaurituekin, Izurtzan egon baitzen gurutze gorria. "El abuelo" hegazkina. Karrantzara joan ziren ebakuatuta, ganadu eta guzti trenez joan ziren denak.

Transkripzioa
- Bueno aber, gero gerra hasi zanien, zelan enteratu ziñien zuek, gerra hasi zala? Zelan jakin zenduen?
- Feli: Aireplanuek etorten zien.
- Isabel: Hori baiño ariñau, baiña.
- Aeroplanuek. Zure lehenengo akordue da?
- Feli: Aeroplanuek ta etxetik urten, sartu zangan, palo bat ahuen ipini te belarridxek, itxi ta hantxe etzunde. Koitteuek! Ai, ai, hori akordetan naz. Beste zerik ez geunken, errefuxiorik. Solora juen, etxetik urten ta solora juen ta zangatan sartu. Ta ba honek itxi ezkero ta ahue itxi ezkero, errementeu eitten zala- ta palo bat ipintten oskuen ahuen. Ta belarridxek itxi ta hantxe. Hori bai, hori akordeten naz.
- Isabel: Ni gogoratzen naz, korreoa jueten zan Bittoridxara; ta ez zan bajatu eta ez eban igon. Ta ordun esan abien, gerriek urten dauela ta ez dala pasetan Irundik korreue, ta holan.
- Ta gero handik egun batzuetara?
- Isabel: Otxandidxoko bonbardeue.
- Eta zer dekozu akorduen?
- Isabel: Bueno Ba nik Otxandidxoko bonbardeuen akordue deket, zelan bajatzen zien, kamioiek hasi zien bajatzen. Ta han gure etxien, holan eskillerak igon ta leku altue eon zan. Ta ikusten zan dana. Ganera igon gañun ta kamioiek pasetan zien ta han, zerak, zelan da? heriduek-eta. Izurtzan eon zan, han txaletien zera, Cruz Rojie edo hori. Ta han be geratu zien ta horrek. Ta gero ba jentie hasi zan esaten ba zelan Otxandidxon zelako bonbardieu dabien ta holako gauzak.
- Hori izan zen gutxi gorabehera, hogeta bixen?
- Isabel: Bai. Klaro.
- Eta zure gurasuek, aittek eta amak, ze esaten abien gerra dala- ta? Goguen dekozue zeozer edo ez dekozue? Zer esaten abien eurek…
- Feli: Bakit airoplano bat etorten zan eta hari, zelan esaten otsien, izena?
- Isabel: “El abuelo” edo zelan esaten? Ez.
- Feli: Bai, horidxe pentseten dot. Ta baju-baju etorten zan ta harek metrailleua-ta, “ta-ta-ta-ta”. Ta estaziñue, dana apurtute, bueno. Bilddur bat, guk han! Diñotsut, gure bizimodue zangan sartute ein gendun. Eta gero ba jun giñien; jittanuen moduen iguel- iguel-iguel.
- Isabel: Zu karrantzara lelengo,, ez?
- Feli: Enbarkau behidxek eta astue ta danak bagoietan, gu sartu lau umiok ta Juanek eskapau. Juan falta, nik ez daitz nora martxau aben. Aittek be

trenetik urten ta Juanen atzien. Ez dakit nun topau abien ta gu Bilbon. Txopitteneko amama-ta mantak ipiñi lepotik-eta. Beste estaziño batera. Karrantzara joan giñien.

7. Milizianoak Durangon

- **Erref**: DUR-032/014
- **Iraupena**: 0:02:02. **Hasi**: 00:18:38. **Bukatu**: 00:20:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Milizianoak Durangon. Isabelen etxe ondoan hainbat miliziano egon ziren, baita Feliren etxean ere. Isabelen etxekoek ezagutu zuten miliziano nafar batek kontatutakoak dakartza gogora.

Transkripzioa
- Isabel: Nik bai.
- Feli: Milizianuek handik etorri giñenien Durengon eon zien, soldauek. Ta gure etxien be lo eitten abien. Elgoibarko bat akordetan naz, euskeldune ta neuk erropak-eta, zereko errekara juen, Otxarkueneko ha errekie, kangrejoak harrapetan ibiltten giñiena? Erropak, hantxe garbitzen neutsezan.
- Bueno baiña goazen oin, momentutxo baten, gerra aurretik! Osea, zuk esan dozu gogoratzen zarela milizianuekaz.
- Isabel: Hombre! Han gure bidetik-eta pasetan zien ta bueno! Kamioietan jueten zien ta urten ta “ehhh”, eitten otsuen.
- Ganera zuen etxe onduen egon zan zeozer.
- Isabel: Gero, gure etxe onduen ipiñi abiezen proiektilek. Ta harek, harek bi eoten zien han.
- Kaiñoiek?
- Isabel: Ez, holan proiektilek zien. Ez dakit zerenak zien; kaiñoienak izengo zien. Holako tamaiñokuek zien. Ta harek bidxek beti bidxek egoten zien. Denpora guztidxen eon zien bidxek. Bi soldau. Bat zan asturianue ta bestie naparra. Ta harek zelan da? Ba kanpuen ein biher izaten abien lo. Ta nire aittek, ba beheko portalean, han ataraten otsien zera. Zelan da? Galtzue edo irie eta ohie ipintten otsien eta han eitten eben lo. Han ez zan pasetan ezebez!
- Ta zer kontatzen eban napar horrek?
- Isabel: Ba naparrak esaten aban, harek esaten aban: “esto, ni”. Zelan da? Naparrak esaten aban: “que su padre, que sus padres que eran republicanos” pentseten dot, esaten abala. Gogoratzen naz; ze, harek beti ekarten aban, bajatzen zanien Durengora, pastelak- eta ekarten abazen. Ta asturianuek esaten otson: “guarda un poco el dinero pa los padres y eso. Yo sé que a mis padres ya les han cepillau bien. Bien cepillaus además”. Harek beti esaten aban hori. Ta ni ez naz gogoratzen, ez nungue zan naparra, bai naparra bai, baiña nungue zan, ez deket idearik. Holan argaltxo altu bat zan.

8. Bonbardaketako bizipenak

- **Erref**: DUR-032/015

- **Iraupena**: 0:02:59. **Hasi**: 00:20:40. **Bukatu**: 00:23:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Feli udaletxeko babeslekuan babestu zen bonbardaketa egunean. Familiakoak behar desberdinetan zeuden eta leku ezberdinetan egon ziren. Entzundako zaratak oso gogorrak ziren. Durango goizez bonbardatu zuten. Arratsaldean, jendea herritik aldentzen zebilela, berriro bueltatu ziren jendea metrailatzera.

Transkripzioa
- Eta gero Durangoko bonbardeuen, zuek alde ein baiño lehenau, Durango bonbardeatu ein abien, badakizue. Ta egun horretan zer dekozue akorduen edo?
- Feli: Ba ni juen nitzen esnie erueten ez dakit nora. Ez dakit, txaparrotxo bat nitzen-ta. Nonora bialdu eustien. Eta ikusi nabenien bonba botaten, ba nunun, ezin nizkizu esan, sartu nitzen. Etxien pentseten abien hildde egongo nazela. Ez dakit aittek, nunnun topau eusten ta eroan naben.
- Isabel: Aitte kanposantotik-eta ibili zan topetan. Aiuntamentoko zerien eon ziñien zu. Zelan da? Refujidxuen. Bateon batek sartu ein aban hara.
- Feli: Hantxe, juen artien eta ba. Gero aitte etorri jaten ta.
- Isabel: Ibilli zan tio ba kanposantotik-ta eta leku guxtidxetatik. Pentsatzen abien, hil ein abiela. Ta Feli, eurek ez zien egon Kurutziagan, bera ta Juan?
- Feli: Uezaban etxien goldaketan, Kurutziagan.
- Isabel: Oin dauen lejuen Ertzaina? Ha zan ha.
- Feli: Txaleta zan, ha.
- Isabel: Han bizi zan lehenau, edo haren zera zan honen etxeko uezaba. Ta han jueten zan tio Inazio zera, goldaketan.
- Feli: Artue ta babie eraitteko.
- Isabel: Ta hantxe dauzela izen zan bonbardeue.
- Feli: Ta iñoiz entzunde aitteri, ganauek ganauek ademas hille ikusi arren, ganauek zapaldu be ez. Zelan pasa zien.
- Isabel: Bai, hori nik be, entzun dotset.
- Feli: Juan itturran ta aitte, godaketan. Hantxe, harrapau.
- Isabel: Bai ta Juan, etxera bieldu aban ez dakit zegaittik. Juan zeozegaittik etxera bieldu aban eta bera, geratu zan. Hantxe, eon zan.
- Feli: Hori bai, hori akordeten naz, zelan esaten abien. Bai. Ta ganauek zelako zera? – - - Isabel: Zapaldu bez!
- Feli: Zapaldu bez!
- Sue, exploziñuekin-eta akorduen dekozue exploziñuena edo ezebez?
- Isabel: Nik bai. Bueno!
- Baiña hor Durangoko egun horretakue, Feli?
- Feli: Bonbardeue, bueno! Hango zaratie ta hango zera, terriblie zan. Terriblie. Sekule zelan halakorik ez giñunez ikusi momentuen, ba zer pasetan ete dan. Eske ez zara konturatzen. Gero, gero, gero ta billdur gehidxau gero. “Estaziñue dana apurtu dabe eta hainbeste hil egon da, Andra Maridxan. Andra Maridxako elixie dana bota dabe”. Jesuittetan be hainbeste lagun hil zan. Ta gero harek kanposanture eroan abizienak hiltten. Ta haren artien bat bizirik geldittu zan. Esaten abien nor be. Tirue bota ta beti bai; azertau ez ondo ta bizirik bat geldittu zan-ta. Entzunde etxien holako geuzok.
- Eta gero bonbardeo egunien, arratsaldien, zer pasatu zan?
- Isabel: Hombre, ba jentiek eskapau ein aban kanpora: kanposanture ta

Landakora-ta urten aban jentiek. Ta arratsaldien etorri zien ta metraillau abien ba danari. Bonbak goidxien ta arratsaldien ametraillau dana.

9. Bonbardaketa osteko egunak eta ebakuazioa

- **Erref**: DUR-032/016
- **Iraupena**: 0:02:43. **Hasi**: 00:23:39. **Bukatu**: 00:26:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Bonbardaketa osteko egunetan, Feliren etxekoak soloan ezkutatzen ziren; eta Isabelen etxekoak, Mugarrako kobazulo batean. Handik segituan, San Roke auzoko 90 pertsona, Feli tartean zela, Karrantzara eta Torrelavegara joan ziren ebakuatuta ganadu eta guzti. Isabel-eta Bilbora joan ziren.

Transkripzioa
- Ta hurrengo egunetan, zer ein zenduen zuek?
- Isabel: Bueno, bakizu nora juaten giñien? Zelan da? Santa Luzidxako kueba batera juaten giñen goizeko bostetan urtenda.
- Mugarrara?
- Isabel: Bai. Ta illuntzen zanien, etxera.
- Ta zuek Feli?
- Feli: Gu solora ta zangetan sartunde hantxe egon. Soluen. Lehen bakizu soluetan gunak egoten zien ure joateko. Hantxe sartu ta hantxe.
- Isabel: Baiña dana amatreillau abien. Puf!
- Ta gero zer ein zenduen? Gero juen ein ziñien Bilbora, ezta?
- Feli: Klaro. Gero, Karrantzan.
- Isabel: Ez. Honek Karrantzara juen zien.
- Zuek, zuzenien Karrantzara orduen?
- Feli: Gu? Bai. Ta handik gero Torrelavegara, bai. Karrantzara. Bai. Denpora asko. Granja baten eon giñen, gu. Ta ganau guztidxe. Ta eon zien ba bedarrak jateko-ta ganaue bueno. Ta nire oin koiñetie, Mari hil zana. Gu han eon giñien larogeta hamar lagun eon giñien gu, han. Ta…
- Durangarrak danak?
- Feli: Bai, hombre!
- Isabel: San Rokekuek.
- Feli: San Rokekuek, danok. Ta ganau asko. Ta nire ama ta Mari Salaberrikue astue euki giñun ta karrue. Guk hara Karrantzaraiño zelan eruen giñun, orduen? Ta hartu kantikada esniek ta Karrantzako estaziñora eruaten abien. Ez dakit Ba zertarako zien.
- Orduen karrue, behidxek eta astue?
- Feli: Ta astue. Ta astue Torrelavegan hil jakun.
- Isabel: Feli, gogoratzen haz, jun giñenien bidxok, ez dakizu zelan itxi giñuzen han behien? Gure aurrien hil abien astue. Bum!, bota abien bonba bat.
- Feli: Bonba bat eta errementau ein aben.
- Isabel: Zu ta ni lurrera gure kantiñekaz.
- Feli: Ta gure aittek bakizu zer ein aban gerrara ez jutiarren? Han okalipttuek eoten zien. Eta okalipttuk botaten, botaten ipini hankie ta okalipttue jausi jakon hanka ganera ta gero ezin juen gerrara.
- Bestela, nazionalak eruen eingo abien?

- Feli: Bai! Ez baben erungo ba! Ta guk errefujidxue euki geñun orduen, koltxoiek-eta ipini ta okalipttuek botata okaliptto ganien ta gu, han barruen sartute.
- Isabel: Baiña zera zan, holan zertxu bat zan, ez dakit zer. Barrure sartute egoten giñien.
- Feli: Kristonak paseu giñuzen, e!
- Hori, nun izen zan?
- Isabel: Hori, Torrelavegan.
- Baiña lehenengo Bilbora jun ziñien?
- Isabel: Gu, gu jun giñen; hau, ez. Gu.
- Feli: Bueno...
- Isabel: Zu ez. Zu segiduen Karrantzara.
- Feli: Bai, baiña Bilbotik paseu biher izen geñun.
- Isabel: Hombre, klaro! Nundik jungo hintzenan, ba?
- [...] estaziñue-ta.

10. Hainbat eta hainbat durangar elkarrekin errefuxiatuta

- **Erref**: DUR-032/019
- **Iraupena**: 0:03:56. **Hasi**: 00:27:36. **Bukatu**: 00:31:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Bonbardaketa ostean, Feli eta Isabel bakoitza bere etxekoekin joan zen Begoñara eta Karrantzara. Karrantzan batu ziren gerora denak. Hainbat eta hainbat durangar egon ziren elkarrekin bertan. Egunkarietako paperak erretzen zituzten. Urez betetako balde handi batean sartzen ziren denak. Ebakuatuta zeudela, ez zuten goserik izan.

Transkripzioa
- Eta gero zelan alkartu ziñien?
- Isabel: Jakin geñulako nun dauezen honek. Guk jakin geñun nun dauzen.
- Ta zelan jakin zenduen ba?
- Isabel: Hoidxe bai ez dakittela. Beittu Josan, gureñe denporetan ni egoten naz pentsetan, zelan, zelan da? Nire amak eta aittek jakin abien ze jun giñien Begoñatik furgoneta baten, ama ta ni trastuekaz. Ta aitte juen zan trenez behidxegaz.
- Zuek be behi bat eruen zenduen?
- Isabel: Klaro baiña ha trenez behidxegaz ta ama ta ni, furgoneta baten geure katxarro zaharrokaz.
- Karrantzan nogaz alkartu ziñien orduen?
- Isabel: Ba jakin giñun nora juen ta haraxaiño juen giñen. Honek eon zien lekuraiño. Ta gero gure atzien, Matilde-ta etorri zan; ze gu joaten giñen lekure, Matilde be ensegida eon zan. Begoñan eon zan.
- Matilde zan, Matilde Zabarte, ezta?
- Isabel: Klaro. Isabeltxun-ta ama. Ha, jun zan Ba Jesusagaz; koiñetie zan, Javi hil zanagaz ta Maria Jesus juen zien.
- Maria Jesus be, Zabarte, ezta?
- Isabel: Klaro, bai.
- Jesusan apellidue badakizu?

- Isabel: Jesusana? Gerenabarrena.
- Nortzuk gehiago jun ziñien han Karrantzara?
- Feli: Larogeta hamar lagun eon giñien- ta. Nire oingo gizona dana.
- Orduen, Urretatarrak?
- Urretatra danak, bai. Bizenta, Kaiko Angel “eran novios con Vicenta”. Eta San Andresko harek mutil zaharrak.
- Isabel: Ez dakik, zelan da? Araneko Segunda, zelan eon zan Pedro Haundiaz ezkondute? Harek bidxek: Remigio ta Pedro. Mutil zaharrak zien orduen. Harek be bai. Ez dakit nundik harek agertu zien.
- Feli: Harek bazkaitten abien, honek koillara normalak eukitten geñuzen. Baiña harek, zerekuek, palodunek.
- Zurezkue?
- Isabel: Zurezkuekaz. Ez naiz hori, akordetan ni.
- Feli: Goserik ez giñun paseu. “Arroz con leche”, azukrerik ez euen ta limoie botata “hasta hinchar”. Arroz kon letxie jaten giñun.
- Eta okerkeridxek be eingo zenduezen zuek bidxek?
- Isabel: Feli, zenbat fumeu geñun, periodiko papela ipiñitte?
- Feli: Ta txori harrapetan. Mutillek ez oskuen ixten euren ondora jueten.
- Isabel: Baiña gu juen. Neska pillo bat ganien ta bueno. Zenbat burruka, Feli? Papela, periodikue hartu ta batu-batu eindde fumetan.
- Feli: Honei arrimetan itxi bez, ta oin beittu, gizona.
- Klaro, ume pilla bat egongo ziñien?
- Feli: Ba klaro. Gu lau ta hau bost.
- Isabel: Ta bestiek? Bueno, zerak be, eon zien.
- Feli: Apin-ta be eurek kuadrillie zien. Aber Mari-t, Bizenta ta.
- isabel: Kaiku, ama ta neska bat zan, ezta han egon ziena? Kaikun ama ta zelan eken izena? Neska bat.
- Feli: Eske hainbeste lagun egon giñien.
- Isabel: Eta zeranak be eon zien: Lejarretak be eon zien. Lajarreta? Klaro, “Lejarretas”.
- Feli: Ta zan saloi haundi bat lo eitten geñun lekue.
- Isabel: Bai, dana koltxoie.
- Feli: Ta ipintten abien han, balde haundi bat. Antiguamente, ez dakizu zelan izerak lejiai ipintten otsien? Halakoxe balde baten. Ta ume guztidxek hantxe txize eitten. Bixamonien hartu ta landara.
- Isabel: Landara, “Abono”.
-Feli: Klaro, hori akordeten naz. Ilusiñue zer eukitten giñun danok ganien txize eitteko. Erropak, lejiatan ipintten zan baldie, antiguamente, harek haundidxek? Halakoxe bat ipintten abien. Baiña jan, goserik sekule be ez; ze hemendik be, txarridxek hildde, jenerue. “Por ejemplo” txorizuek eta solomue eta hori dana, oridxo artien sartute, potietan. Jan ondo eitten geñun.

11. Karrantzako jendeagaz harremanik ez

- **Erref**: DUR-032/020
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:31:32. **Bukatu**: 00:32:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Karrantzan ebakuatuta zeudela, ez zuten harreman askorik izan bertako jendearekin. ez zieten ezer saltzen eta inoiz patatak ere ostu zituzten. Torrelavegara joaten ziren errazionamendu bila.

Transkripzioa
- Ta karrantzako jentie, zelan konpontzen zan zuekaz?
- Isabel: Ez zien bape be amabliek. Hango goikuek bai hasi zien azkenien etorten zan. Ez dakiZu harek neskak-eta?
- Feli: Nora jueten giñien mezie entzuten?
- Isabel: Bai. Potrero edo Pando zelan dan? Ez dakit zer zan.
- Feli: Guk euki giñun lekuai Potrero de Pando esaten otsien. Guk euki giñun lekutik hara goratxuau, elizatxu bat eoten zan. Ta haraxe mezie entzuten. Formal danok.
- Isabel: Ta zelan da? Handik gero hasi zien neskak-eta etorten. Ez zara gogoratzen, Feli?
- Feli: Lelengotaz jun giñenien, ba danak han eon giñen, “separatistas rojos”.
- Isabel: Zu, Matildek, Javi Aureliana, oso txarto eon zan. Ez zara konturatzen, Aurelia ta Javi zelan eon zan txarto. Iñok be, ez oskun sartzen ezebez: ez patatarik eta ezebez. Pentsau bez! Ta harek zer eitten aban? Ez zara gogoratzen? Hartu atxurre ta poltsa bat, ta patata osten, jueten zan mutikuentzako. Ze beti eoten zan patatie ta ez patatie. Ta gixajue beti beheruzkuegaz. Ta iñok be ez aban saltzen. Ta zure ama ta Matilde juten zien astuegaz, zera, erraziñue hartzen zerera, Torrelavegara. Ni be bai juenda nau. Kolan ipini ta emoten oskun erraziñue.

12. Karrantzan beste bonbardaketa bat

- **Erref**: DUR-032/021
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:32:40. **Bukatu**: 00:34:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Karrantzan ebakuatuta zeudela, bonbardaketa hasi eta Torrelavegara joan behar izan zuten. Hurre-hurretik ikusi zuten erasoa, beraien aurrean astoa hil zuten.

Transkripzioa
- Eta Karrantzatik Torrelavegara zegaittik jun ziñien?
- Isabel: Hombre, ba ya esan oskuen urtetako ze, hasi zien bonbardeetan.
- Feli: Bonbardietan.
- Isabel: Zelan ademas, hasi zien! Puf! Buenooo!
- Torrelavegan be?
- Feli: Karranzan bai. Eta Torrelavegan? Ez gaittien bertan geldittu “porque dios no quiso”.
- Ze pase jatzuen ba?
- Isabel: Bertan
- Feli: Bertan bonbak.
- Isabel: Hombre Ba bertan bonbak. Bertan. Izen zan ya iñun bez...

- Feli: Okalipttu artien, baju-baju etorten zien ta guk zelako errefujixue eindde? Koltxoiekin. Lanazko koltxoiekin.
- Isabel: Zelan da? Nik Durangon ta Karrantzan ez dot ikusi halako hain hurrien bonbardeue. Ha, izen zan...
- Feli: Astuek be kontuek atera errementau egin abien-ta. Bai, bai.
- Isabel: Zenbat [...], metrailla batek edo zerk? Holantxeik geure aurrien jausi zan, hemendik eta haren zerera.
- Feli: Astue hantxe garbittu zan. Eta errefujidxo bi euki giñuzen: bata etxien ondokue ta beste bat han beheien.
- Isabel: Hango behekue. Han behien egon gintzezan Feli, ez zara gogoratzen? Han behien, ama-ta. Zure ama ez. Ta Matilde ta horrek, nire aitte- ta goidxen eon zien. Baiña gu behien eon giñen ta Matilde etorri zan. Ez zara gogoratzen, zelan etorri zan? “Urten zeinkiez ze, ze ya sartu diez”. Ta han etxe kontra ez dakizu zenbat eskopeta edo fusillek-edo?
- Feli: Egun baten, ze kantidade soldau paseu zan!
- Isabel: Bai. Ene!
- Feli: “Zelan zauzie hamen, ez zaittue garbittu-ta?”, esaten oskuezan.
- Isabel: Ta itxi abezen fusilek edo gure dozune /guzune/ esan, holan etxe kontra. Ez dakizu? Pillo bat ta nor paseu ote zan, eta iñok be ez abiezela ikusi. Klaro, bonbetan egon zienien, harek bestiek barruen eongo zien goikuek be. Gu behien.
- Feli: Asko.

13. Aita kartzelatik irten eta salatariaren ezkutuan bizi izan zen

- **Erref**: DUR-032/022
- **Iraupena**: 0:03:32. **Hasi**: 00:34:21. **Bukatu**: 00:37:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
Torrelavegan ebakuatuta egon ostean, etxera bueltatu ziren. Tarte horretan, Feliren amama beraien etxean egon zen bizitzen milizianoekin batera, etxea errekisa ez ziezaieten. Bere aita "separatista rojo" izatearren kartzelaratu zuten. Bertako baserriko batekoa zen bertan agintzen zuena, eta hark eroan zuen kartzelara. Urtebetez egon zen Karmeloko kartzelan (Bilbo). Ama sarritan joaten zen jatekoagaz espetxera. Abokatua 3.000 pezeta kostatu zitzaien. Kartzelatik irten eta Olabeagan egon zen hiru urtez izeko baten etxean, herrira bueltatu barik, saltariak ikus ez zezan.

Transkripzioa
- Eta gero Torrelavegatik?
- Isabel: Etxera kamioi baten danok. Bueno gu.
- Feli: Oromiñoko amama ze orduen etxiek errekisau eitten abiezan. Eta Oromiñoko amama etorri zan ta gure etxie, soldauz beteta eon zan. Baiña bera soldauekin bizi izen zan Buztintzan, etxie errekisau ez deidxien; ezpabe, kenduko oskuen etor giñenien ya. Ta handik etorri eta esaten abien ba zelan aitte kartzela eruango dabien. Eta praka laburrekin etorri ein zan, aitten eske eskopeta haundi batekin. Hil zan. Zelan esaten eosien, karterue edo zelan zan ha? Gazterik hil zan ha, aiuntamentuen biherra eitten abena. Otxandidxoko batekin ezkondu zan. Bizi de bera andrie.

Karterue edo zelan esaten otsien, aiuntamentuen biherra eitten abena?
- Isabel: Ta nun bizi de oin andrie? Badakizu bizi den?
- Feli: Badakit Durengon bizi dana, baiña.
- Bueno, ta joan zan etxera ta zer? Joan zan Buztintzara-ta?
- Feli: Ba aitte detenidute kartzelara, haretxek eruan aben.
- Ta ze akusaziño euki eban zure aittek?
- Feli: Kartzelara juteko? “Separatista rojo”. Bakizu zer paseten dan? Otxorpoenekuek orduen zien nausidxenak hor. Ta harek ez abien hortik urten. Harek han geldittu zien. Hagaittik, hamen Momotxoko etxien egon zan erropa zuridxe ta esaten abien eurek ekarri abiezela danak, Otxarponera, egon zan jenerue. Lapurreta hutse. Kamaran eon zien artuek eta danak. Orduen Otxarponekoue zan neusi hor. Zelan euken izena?
- Eta orduen aitte hori, nazionalista ta gorridxe zala ta...?
- Feli: “Separatista rojo”, besterik ez euken. Iñor ez aben hil.
- Zenbat denpora ein aban kartzelan?
- Feli: Urtebete, bai.
- Nun eon zan kartzelan?
- Feli: Bilbon zerien, Karmelon.
- Ta joaten ziñien bisittetan?
- Feli: Ez, gu txikidxek giñen.
- Ama ez?
- Feli: Ama bai! Ama jenerue, jatekue gañera, sarri. Etxien Ba babie eoten zan ta “arroz con leche” ta berentzako eta beste batzuentzako, ezeunek eon zien erregular. Hori akordeten naz. Ta gero lehen esan dotsuan moduen, ba kartzelatik atarateko, ze gure aitte ya eon zan burue be, galdute, abogau bat hartu zan. Eta harek abogauek hiru mille pezeta kobrau abezen orduko denporan eta denunziantie, zelan eon zan etxien onduen, haren isillidxen atara abien kartzelatik. Denuntziantiek pentsatzen aben, nire aitte kartzelan dauela ta eon zan Olabiagan. Amen, amen tia baten etxien.
- Hiru urtetan?
- Feli: Hiru urtien, bai.
- Eta zuen etxera etorten zan lantzien behin?
- Feli: Bai, bai, umiek eta andrie ikusten etorten zan. Trenez etorten zan. Gabez etorriko zan. Sartzen zan etxien ta baten batek, atie joten abenien, ba ezkatzien eoten zan bentanie, ganauei jaten emoteko bedarra. Ta atie joten abenien, handidxeik bentanatik kortara jueten zan. Ta gu txikitxuek eta: “Aitte, Fulano da ta etorri” ta ba hantxe. Halantxeik denporie, hiru urtien halantxeik paseu zen.

14. Emakumeak herria garbitzera behartu

- **Erref**: DUR-032/025
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 00:40:05. **Bukatu**: 00:41:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura

Laburpena:
Feliren aita kartzelan zegoela, bere ama gurdiarekin eta ganaduarekin Durangoko hondakinak batzera behartu zuten.

Transkripzioa
- Feli: Eske obligau eitten abien orduen. Obligau eitten abien, hartu

behidxek, buztertu eta Durungoko kalietan eskonbruek kentzen. Eta gero frantsesetan emoten otsien milizianuen moduen jana. Han jaten abien. Behidxek han eongo zien, ez daitz ba zer jaten abien behidxek. Honenbeste ordu.
- Gizonak kartzelan euki eta bera?
- Feli: Bera? Behidxekin eskonbroak kentzen kalietan Durangon.
- [...] eroan abien, ezta?
- Feli: Bai, bai.
- Seguruena Durangoko jentiek ez dakidxen gauza bat, ezta?
- Isabel: Batzuk jakingo dabe.
- Feli: Hor frantsesetan eon zien soldauek ta eukitten abien holango aparatotxu bat hantxe egoteko. Ze bai luzero eon zien; ze gu San Franziskure juaten giñien eskolara gero Maribi ta bidxok joaten giñien handik ta auki abien kaseta moduko bat eta beti eoten zan hantxe sartute soldau bat. Ta ama-ta luzero. Zuen amatari-ta ez otsien obligetan?

15. 1.200 pezetako isuna garia ez entregatzeagatik

- **Erref**: DUR-032/026
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:41:08. **Bukatu**: 00:42:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Garia, patata, baba... udaletxera entregatu behar izaten zuten. Sarritan ez zuten etxerako beste izaten; hala ere, entregatu behar izaten zen. Behin, ez zuten garia eroan ez zutelako, eta 1200 pezetako isuna ordaindu behar izan zuten Bilbon. Ogia errazionamenduan jasotzen zuten. Talo asko jaten zuten.

Transkripzioa
- Feli: Ta gero aitte etorri zanien be obligeten oskuen, etxerako ez bagendun hartzen be, honenbeste kilo gari, patatie, babie, dana! Eurek ipintten oskuen prezidxue. Etxien jateko ez iguel, ta danak entregau biher.
- Isabel: Aiuntamentuen.
- Feli: Aiuntamenture. Osea, geuk erosi te eruen ein biher. Ta urte baten aittek garirik hainbeste eukin ez eta honenbeste eskatu eta ez zan hartu, ta ez daitz hamar ala hamabi killo gitxiau eruen. Orduko denporan mille ta berrehun pezeta multie pagetan Bilbora juen biher izen aban. Hori akordetan naz. Orduen diru asko zan ha. Zelako disgustue etxien eon zan orduen! Hori bai. Hamabi killo edo gitxiau garidxe eruatiarren. Baia patatie, babie ta garidxe beti entregau biher. Eurek ipintten abien. Urtiek dekozuz babie asko hartzen dozune eta beste batzutan ezebez. “Honexenbeste killo Inazio”. Ogidxe, erraziñuen eoten zan Ta Tabirara joaten giñien sei lagunentzako, honakoxe ogi opillek emoten oskuen. Ta gure Inazio ogi zalie beti. Eta talue eskeiñi, ez zan faltetan, baiña ogidxen gosie beti ta nundik harrapauko ogidxe beti, Iñazio. Beti lapurretan, ogi lapurretan.
- Isabel: Ba gose haundidxe eukiko aban ha ogidxe jateko gose haundidxe e!
- Feli: Beittu, kafesnie be taluekin jaten giñun. Ni akordeten naz zelan jaten naben neuk be. Ni kafesne zalie beti izen naz eta beti,zopakin. Baiña talue botata jan biher.

16. Frantsesetan emakumeak preso

- **Erref**: DUR-032/027
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:42:48. **Bukatu**: 00:44:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Jarrera politikoak » Emakumeak politikan

Laburpena:
Frantsesetan emakumeak egon ziren preso, horregatik egon ziren bertako militarrak. Umeak zein andreak egon ziren, asko egon ere. Bertan egondako hainbat aipatzen dituzte.

Transkripzioa
- Isabel: Feli, eta zu ez zara gogoratzen frantsesetan zelan eon zien andrak preso, ala?
- Feli: Bai, bai, bai! Hagaittik harek milizianuek egongo zien han.
- Isabel: Seguramente. Ze, ni gogoratzen naz Feli.
- Feli: Andrak egoten zien han kartzelan bai.
- Isabel: Ez geñien jueten handik, ze badakizu beti eoten zan soldauen bat edo ez daitz zer zien. Ta juten giñien handik Urbillatik. Nundik juten zan gure etxetik? Nora urteten zan, Momotxora edo nora? Ez giñen bajatzen hara. Handik, gure etxetik, handik Urbillatik.
- Feli: Hurbillatik, ointxe dauen moduen bidie, zerori dauen. Handik behera bajatuko ziñien zuek etxera. Urbillatik behera. Klaro, oin kamiñue dauen moduen Momotxotik?
- Isabel: Bai.
- Feli: Ba bidie dau.
- Isabel: Klaro.
- Feli: Bai, bidie dau.
- Isabel: Ni ez nitzen, eske ez naiz gogoratzen.
- Feli: Bide txarra, baiña zuek handidxik bajatuko ziñien.
- Ta ze andra eon ziren hor preso?
- Feli: Egon zien asko. Jente asko, ze hori haundidxe da, hori haundidxe da. Hor preso asko eon zan andrak.
- Umiek be euki abiezen, ezta?
- Feli: Umiek, beti, bai, bai, bai.
- Isabel: Nik ez daitz.
- Zuek ez dekozue holan akorduik?
- Isabel: Nik ez. Nik horrena ez deket.
- Feli: Egon zienak bai. Amak hantxe jaten abiena be bai. Bueno, amak-eta San Rokeko beste batzuk joaten zien ogidxekin. Milizianuen zera emoten otsien.
- San Roketik orduen, jente asko eroan abien behidxekaz eta ididxekaz?
- Feli: Bai, Txopittenekuek eta Etxebarrikuek-eta behidxek euki abezan guztidxek.
- Isabel: Baiña ez, Otxorponekuek. Otxorpo ez juienan /etxuienan/ eruen!
- Feñi: Baiña harek kapittana…
- Isabel: Ta horrexeattik ba! Bestiek zelan zien…
- Feli: Danok harexen azpidxen bizi izen gara danok.

17. Osaba gudaria preso

- **Erref**: DUR-032/028
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 00:44:28. **Bukatu**: 00:46:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Beraien osaba Pedro Langileen Batailoetan egon zen, gudari zegoela preso hartu ostean. Beraien amama ez zen izan gutunak irakurtzeko gai eta pena handia zuen.

Transkripzioa
- Beste pregunta bat ein biher dotsuet. Zuek, zuen zure ama eta zure aitte, neba-arrebak die, baiña beste anai edo neba bat euki abien?
- Isabel: Pedro.
- Ta Pedrok ze ein aban?
- Isabel: Ba Pedro prisioneru hartu abien ta Batallon de Trabajadoretan.
- Nun egon zan.
- Isabel: Esango dotsut nik Burgosen eon zan.
- Lehenatik gerratik hasiko gara.
- Isabel: Bai, baiña ez dakit nun eon zan. Hori, ez dakit soldau.
- Baiña bera gudaridxe izen zan, ezta?
- Isabel: Klaro. Ta San Pedro de Cardañesera-ta jo, ta nun ete dauen.
- Preso hartute gero?
- Isabel: Klaro, Batallon de Trabajadores…
- Feli: Gure amamak zemat negar eitten aben. Iñok be leiduten ez genkidxen. Gu be txikidxek; erderaz, ez eta zemat negar gure amamak! Kartak leiduten iñok bez; tiok, eskribituten abienien.
- Isabel: San Pedro de Cardiñas, Burgosen eon zan gure aiñe /guraiñe/ denporan. Ta ez daitz nun be bai. Bere amagaz bizi zan, ze gero ezkondu zan, nehiko nausi ya.
- Feli: Bai, zahar eindde. Bai, mutil zahar eindde ezkondu zan.
- Isabel: Tio Pedro.
- Feli: Nik ezeututе deket beretzako arrioa preparetan han. Zera zan, arotza.
- Isabel: Gerrie baiño ariñau hasi zunan.
- Feli: Kortan. Beretzako kuartue eitten-ta. Zelako kantak-eta ein gendun; plantaute, harexen kantak kantetan. Oin be bai kanteuko nekez. Kantaridxe zan tio ta ni beti onduen, ni be kantaridxe. Kortan eitten ebazan beren…
- Eta San Pedro de Cardeñan eon zan preso, orduen?
- Isabel: Bai. Eta beste leku baten be bai.
- Eta dirue-ta nok bialtzen otson?
- Isabel: Amamak. Nire amak, bakizu zelan jueten zan. Bere amagana jueten zan ta tio Pedrori bialtzen otson amak korreotik-ta holan.
- Zenbat denpora eon zan zuen tio ez dakizue, ezta kartzelan?
- Isabel: Ba iguel hiru urtien-edo gehidxauen eon zan.
-Feli: Luzero, luzero.
- Isabel: Luzero eon zan.
- Ta ze esaten aban gero, bueltatu zanien ze esaten aban?
- Isabel: Bai. “Con el” billurre “que tenía” bazpa barriro eroaten badabez, ezebez. Isillik.
- Feli: Ona zan gidxajue, ketotxue pixkat. Zure amak eta nire aittek, guk

Iñazio espabilletan geñuan Mari eta bidxon artien. Baia gero berak berak harrapaten oskunien, ai madre! Zertzuk eitten genduzen! Puf!

18. Zer edo zer esateagatik, auzokoa kartzelara

- **Erref**: DUR-032/030
- **Iraupena**: 0:01:37. **Hasi**: 00:48:12. **Bukatu**: 00:49:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Feliren aita kartzelan egon arren, ez zuten desberdin tratatzen. San Roke auzoan komentario batzuk egiteagatik, auzoko bat, Txopitenekoa, atxilotu egin zuten eta pare bat gau pasa zituen bertan.

Transkripzioa
- Isabel: Harek ba ez. Jo, zelan da? Beti ibiltten zien zeozer hartzen ta: “tan-tan-tan”, kanpaiek hasten zien. Ez zara gogoratzen? Ta jai. “Que habían cogido un pueblo y ala, todos a la calle”.
- Eta monjak, ze esaten otsuen? Iñoiz bota otsuen aurpegire ba “zure aitte kartzelan dau”-edo?
- Feli: Ez, ez, ez.
- isabel: Ez. Ni horregaz ez naz gogoratzen.
- Ta herriko jentiek?
- Feli: Herriko jentiek por ejemplo San Roken-ta bakizu: danok baten azpidxen egon giñien. Haxe zan nausidxe, bestiok isilik.
- Isabel: Baiña segi: “¿ya habéis vuelto rojos. Ahora volvéis?
- Feli: Akordetan naz: “nosotros en San Roque somos gente honrada”. Eta gu tejabanan ezkuteute neba-arrebok. Harek Txopitteneko, zelan zan, Kleta? Kartzelara sartu abien gau bat edo bi erein otsiezan Kletari.
- Isabel: Zeozergaittik.
- Feli: Kleta Txopittenekuei, harei.
- Amama.
- Isabel: Ez, tia.
- Feli: Txopitteneko Jesusen tia bat. Amen aiztie.
- […] sartuko abien kartzelara?
- Feli: Ba zeozer esan abalako.
- Isabel: Zeozer esango juan.
- Feli: Otxarponekuek etorri zien Txopittenera. Ta gu tejabanan barrutik eta aittek: “Etorri zaittie hona, ez daitz zer eta badakit zer”. Guk entzun ein gure, zer harek esaten dabien. Eurek ez oskun, gaba zan-ta. Eurek ez oskuen ikusten eta “nosotros en San Roque”, hori akordetan naz, “somos gente honrada”. Ta ez dakit gau bat ala bi, erein otsiezan karzelan Txopitteneko Kletari. Pixkat txepotxatxue zan, ez dakit ezetuko zendun, iguel. Horren akordue badeket.

19. "Agur" esateagatik salatua

- **Erref**: DUR-032/031
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 00:49:49. **Bukatu**: 00:51:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Gerraostean, etxerantz zihoala, Durangoko Matilde Zabarteri "agur" esateagatik salatu egin zuten. Bere neba itsasontziko kapitaina zen eta salaketa kentzea lortu zuten.

Transkripzioa
- Beste pregunta bat be gure dot eittie. Zuekin eon zan Matilde Zabarte. Ta Matilde Zabarteri ze pasatu jakon behin Durangon, gerraostien?
- Isabel: Ba Matilde Zabarteri pasau jakon: etorri zan Durangotik etxerantza, bueno gure etxerantza. Ta han zelan da? Txaleta eon zan Roke esaten otsiena, gero Imazenak erosi abien txaleta. Ta han bizi zan Roke ta bizi zien Celia, Saratxaga ta aitte ta ama ta Mari Saratxaga. Ta harek han eon zien ba, ta: “¿ya habéis venido Matilde y no sé qué…?”, “Pues, sí.” “y”, “bueno”, “agur!”. Ta orduen ba paseu zien, pentseten dot ziela, fijo ez dakit e! Baiña Anita Soloaga ta bateroren batzuk. Ta denunziau ein abien kartzelara sartzeko. Baiña Alberto eon zan justo…
- Baiña zein zan denuntzidxe?
- Isabel: Zein zan denuntzidxe? Pues, hori ez dakit. Hori ya denuntzie ez dakit “pero sería, roja”.
- Ez, baiña “agur” esan abalako?
- Isabel: Hombre, klaro ez ba!
- Feli: Edozergaittik. Prohibidutte euki geñun euskera eittie be.
- Eta zenbat, ze denbora ein aban kartzelan?
- Isabel: Ez aban ein. Ez abien sartu, ze Alberto etorri zan etxera ta armau aban “la de Cristo”.
- Alberto zan, Matilderen neba?
- Isabel: Neba. “Capitán de barco”. Ya horrek iguel ezetuko dau semie. Bueno bai, baiña gero esango dotset nor dan. Iguel jakingo dau-ta zelan da, ha? Txulopapeo! Harek kendu otson denuntzidxe Matilderi. Egon zan lehen enbarazada Milagaz.

20. Edozergatik atxilotu

- **Erref**: DUR-032/033
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:52:35. **Bukatu**: 00:54:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Jendea edozergatik eramaten zuten kartzelara. Feliren gizonaren arrebak ere atxilotu zituzten, Iñaki Azkuna Bilboko alkatearen ama eta izekoa.

Transkripzioa
- Isabel: Badakizu zer pasetan zan orduen? Zeozergaittik ein biher banien berba “a ti te mandaban a freir moñuelos, ¡fuera!”.
- Feli: Kartzelara nire koiñetie, Bidxenta ta Mari-ta sartu abiezan.
- Isabel: Mari bai.
- Feli: Nire gizonan arrebak, Mari ta Bidxenta.

- Isabel: Bidxenta ez. A nik Bidxenta ez dot jakin. Mari, bai.
- Feli: Bai, bai. Bai, ez dakit nik zegaittik.
- Isabel: Ba beittizu han errekan, nik ez dakit ze erreka dauen, lantxa baten edo ibiltten ei zien Mari-ta.
- Feli: A bai!
- Errekamunan?
- Feli: Bai. Salabarrin.
- Isabel: Ta nik ez dakit zer pasau zala.
- Feli: Neskak eta mutillek ibiltten zien ta hantxe zeozer, berba ein abiela edo ez dakit zer ta euren kuadrillan bat egon ta harek alkaueteu ta eroan abiezan karzelara.
- Isabel: Karzelara. Ta Mari gure aiñe /guriñe/ denporan eon zan.
- Feli: Bai egun bat edo bi bai.
- Isabel: Bai, gau bat edo bi bai, gehidxau! Berak esaten aban “que se había cansao de repasar las ropas a la mujer del éste. ¿Cómo se llama, del carcelero?” Sánchez edo zelan zan? Sanchez edo.
- Feli: Durengon, Durengoko karzelan.
- Klaro, Mari ta Bidxenta diez.
- Feli: Aiztak.
- Aiztak die ta gaur egungo Bilboko alkatien…
- Isabel: Bata ama ta bestie izeko.
- Feli: hori, hori: bata ama eta bestie izeko.
- Isabel: Bidxenta ama eta Mari izeko.
- Kartzelan egon zien orduen?
- Isabel: Nik Bidxenta ez dot jakin, Mari bai.
- Feli: Bai, bai. Joxefiña gaztiau zan ta harek bidxek bai.
- Isabel: Joxefiñaz beittu zemat burruka-ta?
- Feli: Zelako rarue Apiñek hori ez kontetie! Igul akorde bez-edo.

21. Euskal izenak erdaldundu

- **Erref**: DUR-032/035
- **Iraupena**: 0:00:42. **Hasi**: 00:55:03. **Bukatu**: 00:55:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:
Euskarazko izenak zituztenei aldatu arazo egiten zieten, "Jaione" izanez gero "Natividad"

Transkripzioa
- Feli: Ez, ez. Euskerie konpletamente prohibidute.
- Ta izenak-eta be?
- Isabel: Bueno!
- Feli: Bueno orduko denporan umiei ez ipiñi euskeraz izenik. Ez abien izten.
- Isabel: Orduko denporan?
- Euskerazko izenak eukiezenak lehendik?
- Isabel: Kendu, kendu asko be bai.
- Esaterako?
- Isabel: Bai. Feli, idxenak euki ebezenak, askok kenduarazo ein otsien.
- Feli: Hori eon zan prohibidute, konpletamente. Euskerie? Puf!
- Isabel: Nik badakit nok euki aben izena ez noa /enu/ esaten! Natividad. Ta

bueno ez, zelan da? Jaione. Ta prohibitu ein otsien hori karmelittetan eon zanien. Karmelittak ez baiña hantxe ta gero Natividad.

22. Baserrian goserik ez

- **Erref**: DUR-032/037
- **Iraupena**: 0:00:56. **Hasi**: 00:56:46. **Bukatu**: 00:57:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Ez zuten goserik pasatu gerraostean. Isabelek umea izan berri zuela, 1951. urtean, errazionamenduko txartel berezia zuen, besteek baino gauza gehiago hartzeko eskubidearekin. Hala ere, baserrian ez zuten goserik izan, beti zegoen zen jan-eta.

Transkripzioa
- Beste holako historiaren bat, gosie pasatzen zenduen edo ez zenduen goserik pasatzen?
- Isabel: Hombre! Beittizu zu jaixo ziñenien be, nik euki neban “cartilla de madre gestante, del doble de las cosas”. Asiske, beittu.
- Berrogaita hamaikagarrenien?
- Feli: Ez, goseik ez giñun pasa, erraziñue.
- Isabel: Ez, guk ez. Guk, ez giñun pasau goserik ze, bakizu.
- Zuek baserritarrak ziñelako?
- Isabel: Klaro baiña jente asko txarto.
- Kaletarrak txarto pasauko abien.
- Feli: Ta eitten gendun biherra klaro ba entregetako. Baiña baserridxen beste gauza batzuk be egoten die: edo txarridxek hil edo...; ba txahalak hiltten bazien be, etxien hiltzen zan txahala, okelie ez zan faltetan; esnie beti... Baiña zemat bider patatie-ta ba erosi ein biher izeten geñun, entregeu ein biher izeten zan-ta. Urtien patatie asko biher da /bida/.

23. 'Cara al Sol' abestu behar

- **Erref**: DUR-032/040
- **Iraupena**: 0:02:47. **Hasi**: 01:01:12. **Bukatu**: 01:03:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Gerraostean eskolara sartu orduko eta irteterakoan Cara al Sol abestu behar izaten zuten, mojen ikastetxean ere bai. Beste askorik ere derrigortu zieten horrelakoak egitera. Feliren ikastetxean, San Frantziskon, mojek ere abesten zuten; Isabelenean, karmeldarretan, ostera, ez.

Transkripzioa
- Bueno, eta gerraostetik ya orduen eskolan noz arte ibili ziñien edo zenbat urte euki arte gitxi gorabehera?
- Isabel: Nik ez dakit. Nik pentseten dot.Ta beti eskolara sartzen giñenien,

lehenengo orduen “cantar el 'Cara el Sol'”. Ta urteten geñunien be bai.
- Monjetan be bai?
- Isabel: Ez ba!
- Feli: Honantxeik eskue ipiñitte. Mari Tere Bidarte ez. Mari Tere aitte Mendizabalenien...
- Isabel: Bai, hori da.
- Feli: Mari Tere, zelan da? Zelan da apillidue?
- Isabel: Hori Bidarte ez?
- Feli: Bidarte beste bat da. Bizi da ta neudxi harexek eitten aben. Ta harek honan eitten oskun: “Cara al Sol con la camisa nueva”, ta gu artez honentxeik umiek. Ha neusi ta honan einten oskun eta guk honan. Bakizu.
- Kontuz ibili. Pagau ein biher dala kantatzearren?
- Feli: Bakizu Apineri-ta zer ein otsien? Bar Rincón-ien kafie hartzen eon zien eta hor Avenidan bat hil ein abien.
- Isabel: A bai. Ez dakizu nor? Ez dakizu boxeadora, han bizi zana, beste etxien? Zelan euken izena? Nati zala andrie pentseten dot.
- Feli: Bueno, bat hil ein abien. Eta harek jokuen eon zien atien onduen, San Rokekue- ta. Sartu zien hor hiru-lau hasi zien taberna guztidxe apurtzen ta Domingo ta Apin ta Juan San Rokekue-ta basarrittarrak eskuek holantxeik altxau ta 'Cara al Sol' kantetan ez ekixien, baiña billurrekin ahue zabaldu-ta “ñaña”, entzungo balekidxu Apinek esaten, zemat barre! Barre, baiña pasau ein ei zabien erregular ta Marik tabernie eunki aben orduen. Ta ariñeketan abidxetan Mariri, Salabarrire tabernie itxi didxen. Dana apurtu abien telebisiñue ta inguru guztidxe, dana kristela, dana zera, ene!
- Ni gaztie nitzen orduen.
- Isabel: Bai, klaro. Bakizu zemat urte dizen, ala?
- Feli: Bai. 'Cara al Sol' kanta arazo otsien /arazotsen/ ta ez zekidxen kantetan, baiña ahue zabaltzen ei zabien. Bestiek ezkiña guztidxek apurtzen eta eurek holan.
- Ta monjak eurek be kantatzen abien 'Cara al Sol'a ala?
- Isabel: Ez, guriek ez.
- Feli: Bai bai. Beti eoten zan mojaren bat han ta horrek Mari Terek holan eitten oskun ta gu honan.
- Isabel: Karmelitetan ez. Ta gero hortik Oruenetik karmelitetara karmelitetak juen zien zerera. Zelan da? Murzianuenera. Ta gero Murzianutik, oin dana “el hotel Kuruziaga”. Harek, dauko holan aurrien, ba zer bat, zelan da? terraza bat. Ta hantxe kantetan geñun.
- Ta amama Buztintzakue...
- Hotel Kuruziaga apurtu ein zan gerran bonbardeuekin?
- Ez. Apurtu bazan be gitxi e!

24. Eibarrera permanentea egitera

- **Erref**: DUR-032/041
- **Iraupena**: 0:02:47. **Hasi**: 01:03:59. **Bukatu**: 01:06:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak

Laburpena:
Isabel Eibarrera joaten zen permanentea egiten, Durangon bizi zen eibartar batekaz. Gaztetan ere makillatzen ziren.

Transkripzioa
- Feli: Amama Buztintzekue gaixorik eta tia Petra etorten zan zaintzen. Ta harek bezkaitten jueten zienien, ni abaniko batekin eulidxek kentzen, amaman kuartuen egoten nitzen-ta. “Isabel nora juen da?” Ta klaro Durengon ez pelukeridxarik ez. Eta zu Eibarrera permanentie eitten. Orduen, nor jueten zan? Isabel. “A hacer la permanente. Ahí va. ¿No recuerdas eso?”.
- Isabel: Eske eibartar batzuk bizi zien. Zabartenien eibartar batzuk bizi zien, beheien. Ta harek eon zien danak preso. Zien Justino, Alfonso ta Gregorio zien eibartarrak. Eibarrera ezin zeinkien juen eta danak egon zien preso. Ta han bizi zan ba Maria Luisa, aitte ta ama. Ta Merzedesek, zan beste bat, alabie bigarrena, hemen zerien eitten aban biherra. Zelan da plaza aurrien? Taberna baten zelan eukon harek izena? Balenziano, ez? Ez dakit zelan zan. Han eitten aban biherra ta horrek danok egon zoazen “Batallón de Trabajador”etan, horrek danok: Alfonso, Gregorio ta danok, horrek danok. Ta klaro, ha zan, zien Eibarkuek, ta zelan jueten zan Maria Luisa Eibarrera, klaro Maria Luisak, harek haregaz jueten nitzen.
- Feli: Neska gaztetxuaue ordun, nok dirue permanentie eitteko-ta? Tiari: “tia Isabel!” Ta “Isabel permanentie eitten junde Eibarrera”. “Jolín” “yo decía ¿Quién podía hacer la permanente? Tú a Eibar a hacer la permanente”.
- Harro- harro?
- Feli: Hombre! Hori akordeten naz.
- Isabel: Bai, baiña diñotsut, Maria Luisaz juten nitzen. Maria Luisak han, eske zan pelukerie, Alfonson nobidxie, beren nebien nobidxie. Ta hara juten giñien. Asieske, beittu zelako harrokeridxek.
- Feli: Nik horreaittik esaten dot, Durengon iguel ez abien eingo orduen permanenterik.
- Isabel: Keba! Ez haregaittik, zan...
- Feli: Amistadiegaittik.
- Orduen, zuek holan, imajena-ta zaindu eitten zenduen, ezta? Holan koketa-koketa ta?
- Feli: Kontuek atera! Nora ta Eibarrera. Jolin!
- Makillau eta kremak eta holan?
- Isabel: Kremak ez iguel baiña makillau Ba bai. “Pintar los labios”-ta.
- Baiña heutsek-eta emoten zenduezan edo?
- Isabel: Hombre! Calber ezpada be, bai.
- Zer ez bada?
- Isabel: Calber be iguel.
- Ta kolorie emoteko?
- Isabel: Ez, holakorik ez.
- Feli: Oingo moduen ez giñen preparetan.
- Isabel: Keba!
- Feli: Ta oingo moduen morena? A koitteue! Solora jueten giñenien, honaidxañeko kamisetie ipiñitte zuri egoteko. Ta txapel haundi bat. Oin dana morena gure deue.
- Lehen, zer zan zurie egotie?
- Feli: Zuridxe, zuridxe. Polittena haidxe.

25. Estraperlo ugari

- **Erref**: DUR-032/043
- **Iraupena**: 0:03:07. **Hasi**: 01:06:58. **Bukatu**: 01:10:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Frontoi ondoan estraperloko kamioi bat erre zen eta bertako gidaria ere bertan erre zen. Gauza gehienak estraperloan ekartzen zituzten. San Roke egun batean, olio-botila 20 ogerleko ordaindu zituzten. Felik andre batek baba faxa azpian Barakaldora eramaten zuela kontatzen du. Errotan ere estraperloan aritzen ziren.

Transkripzioa
- Zuek gerraostien, ezagutu zenduen estraperlo kontue?
- Isabel: Jesus! Zelan da? Gogoratzen zara zu Feli, han, zelan da? Frontoien zelan erre zan zer bat, kamioi bat ta barruen?
- Izurtzako frontoien?
- Isabel: Izurtzako frontoien ez. Durangon. Bai ez dakit ze lekuten ha zozer.
- Feli: Estraperlue, bueno.
- Isabel: Izurtzan badakik nor ibiltten zan estraperluen, ezta? Bueno, ba horrek. Ta badakizu lehen egon gariena esaten, Begoñako hori parientien seme bat, etorri zan han kamioien. Ta harek eskapau ein aban, ahal izen aban ta […] ta gure etxera etorri zen.
- Erre ein zan, pertsona bat hil ein zan, estraperluen ebillen kamioien.
- Isabel: Bai. Berie ez zan estraperlue baiña hemen etorri zan ha. Hemengo estraperlistak “se limpiaron las manos”.
- Ta itxi abien erretzen gizona?
- Isabel: Hombre!
- Lagundu biherrien, itxi eben errretzen?
- Isabel: Ez dakit zer paseu zan, baiña erre ein zan.
- Baiña ze ekarten aban ba estraperloan?
- Feli: Oridxue ta holako gauzak estraperlu hutse, azukerie-ta. San Roke egunien, por ejenplo geure egune izeten zan, San Roke egune. Ba orduen hogei ogerleko pageute gauz kilo oridxue.
- Isabel: Bai. Kuartillo “y medio”ko boteillie.
- Feli: Hogei ogerleko pageute gauz. Egongo zan dirue […] diñot, ze ezpabe sebue, txarridxek hiltten zien bi beti. Koipiekin, harexekin jana. Oridxue-ta nok?
- Isabel: Oridxue? Porru patatari, kollara bete bota ta bi atara. Kuartillo t´erdiko boteillie, aber? Zer? Hogei ogerleko orduko denporetan!
- Feli: Ta azukerie be, dana estraperluen. Estraperlo hutse.
- Isabel: Arroza ta dana. Ardauaz ez naz gogoratzen, baiña arroza ta dana.
- Feli: Ardau barik pasau leike, baiña beste gauzak ez. Ta Bilbotik etorten zan gure amen lehengusu bat. Kontuek etara, guk babie eukitten gendun ta bueno. Harek orduen, talue ta esnie etorri gurera-ta. Ama klaro, Erandidxon hazitte dau. Hiru urtekin, aitte barik geldittu zan ta tia batek, beren alabiekin hazi aben, Loli. Tratu haundidxe deku oin be. Ba arkalekin hazi zien. Ta horren tio bat etorten zan, Pablo euken izena, amen lehengusu karnala, faja baten moduen eindde ezta gorputzien? Gabardiñie. Ta hor fajan ba tira batzuk honan eindde, nik ez dakit. Akordetan naz, ezta? Tirak. tirak eindde. Ta hamen tiran barruen, ba babie ahal dabena eruen. Ta ipintten aben gabardiñie ta jueten zan.
- Isabel: Potolo- potolo.
- Feli: Bai. Ba jueten zan zerera, trenien. Boltsak holan eindde. Ta gorputzien barruen sartute ta honantxeik. Sartu babie ta jueten zan Barakaldora. Estraperlo hutse. Egoten zana beti halantxeik.
- Isabel: Ta zer? Juaten giñien errotara Imazenera, eruen eziñik zorrue. Ta

bueltan?
- Feli: Bueno, bueno!

26. Mañarira ogi bila

- **Erref**: DUR-032/044
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 01:10:05. **Bukatu**: 01:11:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Jai egun handietarako Mañarira joaten ziren ogi bila. Onak eta jatorrak ziren hango okinak eta oso ondo portatu ziren jendeagaz.

Transkripzioa
- Feli: Guk San Antoniñoetako eitten geñun, San Roken ba kuadrillie. Garidxe eruten geñun zerera, Mañerire.
- Isabel: Maiñarikuk ez zien lapurrek.
- Isabel: Mañeridxen eitten doskuen, guk eroaten geuntsen zeragin, garidxegin, ogidxe; honako ogi redondobat Ta jueten giñien iguel hiru-lau lagun gazte, geure karruek eta astuegin. Ekarten gendun ba hogei zein ba hogeta hamar ogi. Itxi garidxe ta ba ogidxek emoten oskuzen. Bidien, batari edo bestieri zer eitten gendun? Ogi bat bidien jan. Ogi gose bat! Ikusgarrizko ogie, baiña jai eta San Antoniñoatarako akordetan naz beti, Mañerire ogidxe ekarten.
- Isabel: Mañerikuek, panaderixakuek, oso formalak zien. Nire aitte be juten zan.
- Feli: Makiña bat biher ein abien, e!
- Isabel: Bai baiña neska, nortzuk eitten jonen biherra ba? Eurek. Beittu zenbat zien. Hamahiru-do. Ta harek ogidxe eitten abien ta ni gogoratzen naz nire aitte juten zan.
- Feli: Mañerikua edo Mañarias “esos que tienen ahora” zera.
- Isabel: Bai, badaki nortzuk dizen.
- Garate?
- Isabel: Ez, Garate ez, keba. Mañari-Mañaridxen.
- Bata horregaz dau ezkondute, ezta?
- Isabel: Maiñariko kanterakuagaz, Amantegigaz. Emili. Zelan da? Aitte jueten zan karruen ta ez eban eroaten asientue. Zestue erueten aban, zestuen jesartzen zan ta gero bueltan, ogidxe ekarten aban honan azpidxen. Guk ez giñun euki garirik, baiña emon eitten otsien. Oso formalak, e!

27. Imazen errota zabalik zegoen bakarrik

- **Erref**: DUR-032/045
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 01:11:30. **Bukatu**: 01:13:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Imazeko errota izan zen zabalik zegoen bakarra, beste denak prezintatu egin zituzten. Maumako (Ibarruri-Muxika) Oxinbaltzako errotara ere joaten ziren irin bila.

Transkripzioa
- Eta Imazeko errotie esan dozue, eta beste iñungo errotara ez ziñen joaten?
- Isabel: Eske danak itxitte egoten zien izen ezik estraperluen.
- Feli: Estraperluen gurien juenda dauz nire nebie hil zana zerera, Maumara.
- Isabel: Bai, Mauman eitten abien.
- Feli: Artuekin.
- Oxinbaltzan-edo?
- Feli: Oxinbaltzara juenda dau astuekin. Oromiñoko tiok lagun ein ta talue ta esnie jan biher bagenun, gabez biejie. Gabez iñok ezin ikusi.
- Isabel: Eske horrek eukitten aban.
- Feli: Horrek errotok eitten abien gure abiena. Honek diñuena: eroan holakoxe zorrue ta honakue.
- Isabel: Hori Imazenak e!.
- Feli: Harek be bai.
- Kontau apur bat Imazena.
- Isabel: Zer kontauko dogu? Zelan zien?
- Bai.
- Isabel: Bueno ba ze esango dotsut?
- Feli: Kola itzelak egoten zien.
- Isabel: Hori konpontzen zan, zelan zan? Don Fernando ez dakit zelan zan. Ez dakit zer zan.
- Militar haundi bat.
- Feli: Militar haundi bat.
- Isabel: Militar haundi bat. Hareaz konpontzen zan ta horrek beti eukitten aban itxitte. Zabalik, Jesus! Bestiek itxi ta harek zabaldu.
- Feli: Hortxe egoten zan, ogidxe emoten oskune estraperluen, hortxe kolan. Ta gero Gabon Zahar egun baten […] hartu ebela-edo.
- Isabel: Bueno, izengo zan gure dana, baiña Rosario oso majie zan. “Ladrona hasta allí sería pero va, de todo había”. Bai, ze biherra be astuen moduen eitten aban. Etorten jakienien kamioie, zelan da, zakuekaz, urunegaz-ta? Hartu lepuen ta erueten abazan beste batzuen moduen.

28. San Juanetako kanta; prakarik ez

- **Erref**: DUR-032/049
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 01:21:08. **Bukatu**: 01:22:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » San Juan
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu

Laburpena:
San Roke auzoan beti kantatu izan dute asko. San Juan suaren inguruan abesten zuten abestia kantatzen du. San Juan suaren gainean gona eta guzti egiten zuten salto. Prakak Montecalvora ira bila joan zen batean jantzi zituen.

Transkripzioa
- Feli: Guk, asko kanteu duu San Roken. Domingo Txopittenekuek, este Eugenio [kaballostekue].
- Isabel: Ha hil zan.
- Feli: Bai. “Pero llevábamos un duo…”. Sabiñe “que está inútil ahora, en silla de ruedas está”. Guk kantau San Roken.
- Zegaittik ez dozu kantetan umetako zeozer?
- Feli: Ze kantauko dot, ba nik oin? Hainbeste urtien?
- Edo jaidxetan. Jaidxetan seguru kantetan zenduena, San Juanetan edo Santa Agedetan?
- Feli: “San Juan, San Juan” beti ta salto eindde.
- Zelan zan?
- Feli:
San Juan, San Juan,
arrutza bi kolkuan,
beste bi altzuan.
Sorgiñek eta lapurrek erre, erre!
artuek eta garidxek, gorde, gorde!
biba San Juan.
Ta salto. Ala!
- Gona ta guzti?
- Feli: Prakak nok? Nik prakak bakizu noz ipintten nabezan? Nire denpora guztidxen, irak ekarten zien Montecalvotik eta beti Feli irie zapaltzen sabaire. Prakak orduntxe janzten nabezan, ze gero Durungora jueteko, pantorrilla guztidxek urrutute. Ai, koitteue! Orduntxe eta beti prakak jeusten. Altxau eziñik han.

29. Santa Ageda bezperako abestia

- **Erref**: DUR-032/051
- **Iraupena**: 0:01:18. **Hasi**: 01:22:42. **Bukatu**: 01:24:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- Aisia » Jai-giroa » Santa Ageda

Laburpena:
Santa Ageda bezperako abestia kantatzen du.

Transkripzioa
- Isabel: Santa Ageda kantain!
- Santa Ageda?
- Isabel: Badakin hik kantetan.
- Feli: Diferente bai, baiña hain luzie!
- Isabel: Bueno, ba erdidxe kantau.
- Feli: Santa Ageda, Ageda,
bidxer da Santa Ageda,
bidxer da Santa Ageda eta
gaur haren bezpera gaba.
Bedeinkatua izan dedilla
etxe honetako jentia,
pobre ta umil dabillenentzat
badeuke borondatia.

Hortxe goiko kamaretan,
oge zuri nabarretan,
lotxu gozo bat egingo neuke
Isabel zeure besuetan.
Armaridxopien sague,
hari begire katue,
neu be zeuri begire nago
Isabel bidxotzekue.
- Isabel: Biba Feli!
- Feli: Luziaue da, baia. Nik neskatueri erakusten dotsiedaz horrek. Lobatxueri. Luzie da hori.

30. Gabonetako kantak; dantza zalea

- **Erref**: DUR-032/053
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 01:25:08. **Bukatu**: 01:26:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:
Gabonetan "Aldapeko sagarraren adarraren puntan" abesten zuten. Feli beti izan da dantzazalea, baina gizona ez ei da zalea.

Transkripzioa
- Ta ze kantatzen zenduen Gabonetan zuek?
- Isabel: Hator hator mutil.
- Feli: Aittek, gure aittekin asko: Aldapeko sagarraren adarraren puntan. Horrek kantok.
- Isabel: Segidu.
- Feli: Txoria dago abeslari, txiruliruli, txirulirul... Ahaztute “yasta” ahaztu eitten die. Aitteri euskerezko kantak, barbaridadie Gabonetan. Asko gustetan jakon.
- Dantza be gustetan jatzun zuri?
- Feli: Bai.
- Isabel: Honek oso ondo jantzan eitten eban.
- Feli: Baia gizona hartu dot, torpe. Golperik be ez! Nik jamonik be ez. Nik harrapaten dotanakin jantzan, sueltuen zein agarrauen, asko. Lehengo egunien /lehengunien/, neskatuen komuniñue euki giñun, hemen zelan da, hori Zornotzan hori famosuori? Zelan da?
- Kojue?
- Feli: Ez. Han goidxen, zelan da?
- Boroa.
- Feli: Boroan. Bueno ba egon zan umientzako paiasuek eta egon zien lau komuniño, egon zien. Ni baten eonda nau bodan. Leku ikusgarridxek dauz desdeluego.
- Isabel: Oso ona bai.
- Feli: Umientzako-ta endemas, bueno. Ta eon zien paiasuek eta erromeridxe. Ala ni jantzan. Zahartzaruen niri gustau. Aunke sea bakarrik, baia jantzan ein.

31. "San Andres en una altura" kanta

- **Erref**: DUR-032/055
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 01:26:46. **Bukatu**: 01:28:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
San Roketan gaztelaniaz abesten zuten "San Andres en una altura" kanta abesten du. Lehen asko abesten zen, orain batere ez.

Transkripzioa
- Feli: “San Andrés en una altura”, gure kantie San Rokietan. Postie botaten abien, ipintten abien mutillek ta:
San Andrés en una altura,
San Roque en una llanura,
San Andrés en una altura,
San Roque en una llanura.
Por donde pasan las chicas guapas.
muy alegres las veo yo.
Y ojitos negros como la noche,
y ojitos blancos como el amor”.
Ya se secó el arbolito donde durmió el pavo real,
Ya se secó el arbolito donde durmió el pavo real
Y ahora sí...
- Isabel: ¿Te has atascao?”.
- Iñok be ez dau kantetan, nik ez dakit, lehengo kantarik oin. Ta kuadrillan, kuadrillan aittu, afaridxek-eta eitten giñuzenien San Roken, txokuen, erminttan ba asko kantau eben. Baia ya junteten izen garienak batzuk hil ein die. Aitzen dozu? “ Ya no es lo de antes”. Feli, benga. Eugenio ta Domingo-ta falta die.

32. Abadeari berorika eta eskuan musu

- **Erref**: DUR-032/058
- **Iraupena**: 0:01:04. **Hasi**: 01:30:41. **Bukatu**: 01:31:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika

Laburpena:
Medikuari eta abadeari "jauna" esaten zien Felik, Isabelek, ostera, ez. Soloan zeudela abadea etorriz gero, beharrak utzi eta eskuan musu ematen zien.

33. "Kalabaka" olgetan

- **Erref**: DUR-032/062
- **Iraupena**: 0:00:33. **Hasi**: 01:35:02. **Bukatu**: 01:35:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
"Kalabaka" olgetan zuten: baten zenbatzen zuen bitartean besteak ezkutatu lehenak besteak bilatzeko.

34. Iratan basora

- **Erref**: DUR-032/064
- **Iraupena**: 0:04:02. **Hasi**: 01:36:21. **Bukatu**: 01:40:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:
Feliren etxekoak iratan etxeko ugazabaren basora joaten ziren, errentan bizi ziren-eta. Aitagaz zelan joaten zen kontatzen du Feli, bere aita baino hobeto inork ez ei zuen betetzen bolantea. Urtean aurreratzen zen dirua iratan gastatzen zuten Felirenean, baserriak ezin zuen aurrera egin ira barik-eta. Bolantekada asko batzen zituzten. Montecalvora joaten ziren asto eta behiekin.

35. Bizikletan basora

- **Erref**: DUR-032/065
- **Iraupena**: 0:01:14. **Hasi**: 01:40:23. **Bukatu**: 01:41:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak

Laburpena:
Felik bizikleta zuen eta basora horrela joaten zen aitagaz astoan joan barik.

36. 100 dozena porru

- **Erref**: DUR-032/066
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 01:41:37. **Bukatu**: 01:43:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Abarkak erosi egiten zituzten, baina Feliren amak kaltzak egiten zituen. Bilboko Erriberara joaten ziren porruak saltzen, 100 dozena porru inguru eramaten zituzten beti.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-30

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com